

EXTERN KVALITETSGRANSKNING av specialiseringstjänstgöring

Södra Älvsborgs Sjukhus

Klinik

Ortopedi

Specialitet

2023-05-11 – 2023-05-12

Datum

Borås

Ort

Jesper Kraus Schmitz och Sara Hagelin

Inspektörer

SOSFS 2015:8

Föreskrift

Styrkor

- Klinik med god stämning och hög klinisk kompetens
- ST-läkarna får relativt god tillgång till operation och kommer tidigt in i den operativa verksamheten
- Merparten av ST:n kan genomföras vid Södra Älvsborgs sjukhus
- Den vetenskapliga kompetensen i förhållande till klinikens storlek är god
- Studierektorn är mycket engagerad och har föredömligt strukturerat ST-utbildningen
- Samspelet mellan studierektor och klinikledning förefaller välfungerande och tillser att ST-läkarnas behov i stor utsträckning tillgodoses

Svagheter

- ST-läkarnas jourbörda, ffa frekvens av nattjournsveckor, har periodvis varit för stor relaterat till övrig verksamhet
- Ryggkompetens på kliniken saknas numera och det är inte alla ST-läkare som önskar randutbilda sig vid Sahlgrenska Universitetssjukhuset.
- De interna randutbildningarna/placeringarna har olika nivå på struktur vad gäller välkomstbrev, introduktion, upplägg av mottagning och operation samt kontroll av uppfyllda krav utifrån målbeskrivningen

Förbättringspotential

- Överväg samtidig schemaläggning av ST-läkare och respektive handledare som akutooperatörer varvid både teoretisk handledning och praktisk instruktion (handledning) kan genomföras
- Utse en mentor till ST-läkaren vid respektive placering på de interna randutbildningarna
- Överväg ytterligare användning av utvärderingsinstrument t.ex. DOPS för att dokumentera och säkerställa operativa framsteg
- Utveckla introduktionsprogrammet och gör det mer detaljerat då det kan vara svårt att som ny på kliniken utforma det på egen hand
- Överväg en formaliserad rygg-randutbildning på Sahlgrenska Universitetssjukhuset som bl.a. innehåller tillgodoser det elektiva flödet som i dagsläget saknas
- De interna randutbildningarna/placeringarna kan struktureras upp för att säkerställa att målbeskrivningen uppfylls under placeringen, på likartat vis som handsektionen redan gjort

STRUKTUR

A Verksamheten

Inom ramen för verksamhetsområde kirurgi, ortopedi och öron-näsa-hals vid Södra Älvsborgs sjukhus bedrivs ortopedi vilket i rapporten framgent benämns kliniken, vilken har ett upptagningsområde på knappt 300 000 invånare.

Verksamheten är allsidig med handkirurgi, artroplastik, artroskopi, fotkirurgi och barnortopedi. Det saknas ryggkirurgisk kompetens vilket till viss del kompenseras med extern randutbildning. De vanligast förekommande traumatologiska tillstånden hos vuxna och barn hanteras på kliniken. Utöver sjukhuset i Borås bedrivs verksamhet även i Skene med elektiv mottagning och operation.

Kliniken bedriver två jourlinjer, primärjour och bakjour som under helgerna har förstärkning dagtid av en mellanjour. Akutläkare bemannar ortopedakuten på förmiddagarna, måndag till fredag.

Föreskrift

Den vårdgivare som tar emot läkare för specialiseringstjänstgöring ska ansvara för att det finns förutsättningar för att genomföra sådan tjänstgöring av hög och jämn kvalitet.

Vilket, enligt SPUR-modellen, innebär att:

- Det finns skriftliga riktlinjer från vårdgivaren om hur verksamhetens specialiseringstjänstgöring ska genomföras.
- Vårdgivaren tillhandahåller skriftliga riktlinjer för hur bedömning av ST-läkarens kompetens ska göras.
- Tjänstgöringen är tillräckligt allsidig.

Kvalitetsindikator

- Det finns rutiner som, utöver extern granskning, anger hur kvaliteten i ST-utbildningen kontinuerligt ska utvärderas och säkerställas.

Gradering

- A. Socialstyrelsens föreskrifter följs. Övriga kvalitetsindikatorer är uppfyllda.
- B. Socialstyrelsens föreskrifter följs.
- D. Brister har påvisats vad gäller följsamheten till Socialstyrelsens föreskrifter. Åtgärder krävs.

B Medarbetarstab och interna kompetenser

Kliniken är bemannad med 26 specialister och överläkare (varav en handkirurg) samt 6 ST-läkare och 1 vikarierande underläkare. Två geriatriker är anställda vid kliniken och bedriver främst avdelningsarbete. En gång per vecka tjänstgör en barnortoped vid kliniken. Hög klinisk kompetens föreligger hos medarbetarna.

Alla handledarna har gått handledarutbildning vilken erbjuds webbaserad eller som en fysisk tredagarsutbildning. Det arbetar två disputerade läkare samt en doktorand vid kliniken.

Föreskrift

- Den huvudansvariga handledaren har ett bevis om specialistkompetens i avsedd specialitet.
- Samtliga huvudansvariga ST-handledare har genomgått handledarutbildning.
- Övriga handledare är legitimerade läkare med relevant specialistkompetens.
- Det finns tillgång till specialistkompetent studierektor, som har genomgått handledarutbildning.
- Det finns tillgång till handledare i en omfattning som motsvarar behovet av handledning.
- Det finns tillgång till medarbetare som kan ge nödvändiga instruktioner.

Allmänna råd

- Studierektor har relevant specialistkompetens.

Kvalitetsindikator

- Det finns generella skriftliga instruktioner för hur handledningen av ST-läkare ska gå till.
- Handledarna ges minst en gång per år möjlighet till utbildning/uppdatering/kompetensutveckling inom området.
- Det finns skriftlig uppdragsbeskrivning för studierektorn.

Gradering

- A. Socialstyrelsens föreskrifter följs. Övriga kvalitetsindikatorer är uppfyllda, men enstaka undantag kan förekomma.
- B. Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd följs.
- C. Socialstyrelsens föreskrifter följs. Allmänna råd följs i väsentliga delar men brister förekommer. Åtgärder rekommenderas.
- D. Brister har påvisats vad gäller följsamheten till Socialstyrelsens föreskrifter. Åtgärder krävs.

C Lokaler och utrustning

Klinikens lokaler är genomgående av hög standard med modern utrustning. Varje ST-läkare har tillgång till en egen arbetsplats med dator. Sjukhusets jourrum ligger samlade separat från akutmottagningen och uppvisar fullgod standard. Tillgång till bibliotekarie finns och kliniken har ett mindre fysiskt bibliotek. IT-resurser för databassökningar erbjuds.

Föreskrift

Den vårdgivare som tar emot läkare för specialiseringstjänstgöring ska ansvara för att det finns förutsättningar för att genomföra sådan tjänstgöring av hög och jämn kvalitet.

Vilket enligt SPUR-modellen innebär att:

- Utrustning för diagnostik, utredning och behandling är adekvat.
- Utrustning för mottagningsverksamhet, möten och behandlingskonferens på distans är adekvat.

Kvalitetsindikator

- ST-läkarna har tillgång till funktionell arbetsplats.
- Det finns tillgång till relevanta IT-baserade kliniska beslutsstöd, sökbar vetenskaplig databas samt stöd från bibliotek eller FoU-enhet under hela specialiseringstjänstgöringen.

Gradering

- A. Socialstyrelsens föreskrifter följs. Övriga kvalitetsindikatorer är uppfyllda, men enstaka undantag kan förekomma.
- B. Socialstyrelsens föreskrifter.
- D. Brister har påvisats vad gäller följsamheten till Socialstyrelsens föreskrifter. Åtgärder krävs.

PROCESS

D Tjänstgöringens upplägg

ST-läkarna börjar i regel med ett tidsbegränsat vikariat som efter utvärdering kan leda vidare till en ST-tjänst. Under vikariatet har underläkarna tillgång till handledare och ges även möjlighet att delta vid extern teoretisk utbildning.

Utbildningen bedrivs därefter enligt en övergripande plan uppdelad årsvis med "interna randningar". En tydlig uppdragsbeskrivning med specificerade läromål vid respektive placering finns. Överlag ges ST-läkarna tillfälle att operera under handledning och konceptet "ge-kniven-vidare" har applicerats med, i stort sett, gott resultat.

Periodvis har ST-läkarna haft en hög jourbelastning vilket har påverkat ST-utbildningen negativt. Efter förändringar inom läkarstaben och justeringar av schemalaggningen är ambitionen att ST-läkarna ska ha en nattjournsvecka var fjärde vecka. Primärjournarbetet pågår under hela ST:n oberoende av aktuell placering.

ST-läkarna har i olika omfattning deltagit i extern randutbildning främst inom ryggkirurgi men även inom handkirurgi, tumörkirurgi, fotkirurgi och barnortopedi. Narkosrandning görs i Borås.

Föreskrift

Den vårdgivare som tar emot läkare för specialiseringstjänstgöring ska ansvara för att det finns förutsättningar för att genomföra sådan tjänstgöring av hög och jämn kvalitet.

Vilket enligt SPUR-modellen innebär att:

- Verksamheten tillhandahåller skriftliga riktlinjer för hur målbeskrivningen ska uttolkas, samt styrande dokument för tjänstgöringens upplägg. Dessa ska vara kända och användas.
- Jourtjänstgöring/beredskap utgör en adekvat del av tjänstgöringen.
- Alla ST-läkare har lika rättigheter, skyldigheter och möjlighet att uppnå målen i målbeskrivningen oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder.

Föreskrift

- Verksamhetschefen på det tjänstgöringsställe där en ST-läkare genomför sin huvudsakliga tjänstgöring har det övergripande ansvaret för ST-läkarens ST-utbildning.
- Den ansvariga verksamhetschefen ansvarar för att det för varje ST-läkare tas fram ett individuellt utbildningsprogram och att det för varje ST-läkare utses en huvudansvarig handledare.
- Varje ST-läkare har ett utbildningsprogram som utgår från målbeskrivningen och som omfattar de utbildningsaktiviteter som behövs för att uppfylla kompetenskraven i målbeskrivningen.
- Utbildningsprogrammet följs upp regelbundet och revideras vid behov.
- Studierektorn samordnar ST-läkarnas interna och externa utbildningsaktiviteter.

Allmänna råd

- Studierektorn är en organisatorisk stödfunktion till verksamhetschef, handledare och ST-läkare.
- I studierektorns arbetsuppgifter ingår att ansvara för att utarbeta introduktionsprogram för ST-läkarna.
- Studierektorn tar del av kompetensbedömningarna.

Kvalitetsindikator

- Alla ST-läkare får introduktion till tjänstgöringen.
- Leg läkare som arbetar vid enheten med sikte på ST och som avslutat sin BT och/eller BT-läkare som påbörjat sin ST med BT vid enheten har tillgång till individuella utbildningsprogram och handledning i enlighet med ST.

Gradering

- A. Socialstyrelsens föreskrifter följs. Övriga kvalitetsindikatorer är uppfyllda, men enstaka undantag kan förekomma.
- B. Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd följs.
- C. Socialstyrelsens föreskrifter följs. Allmänna råd följs i väsentliga delar men brister förekommer. Åtgärder rekommenderas.
- D. Brister har påvisats vad gäller följsamheten till Socialstyrelsens föreskrifter. Åtgärder krävs.

E Handledning och kompetensbedömning

Alla ST-läkare har en handledare och det finns skriftliga instruktioner hur handledningen ska gå till. Man upplever dock svårigheter att få till den tidsmässigt. Därför har man nyligen infört en möjlighet för ST-läkaren att se över schemat i förväg och boka in handledning genom att vid behov blockera tider i sin egen och/eller handledarens mottagning.

Kompetensbedömning av ST-läkarna sker vid regelbundna specialistkollegium och återkoppling från dessa sker snart efteråt från handledaren till adepten. Parallellt utvärderar ST-läkarna handledarna.

Utvecklingssamtal genomförs regelbundet med läkarchef.

ST-läkarna har ett individuellt utbildningsprogram som används i handledningen.

Under extern randutbildning har ST-läkarna tillgång till handledare.

Föreskrift

- Varje ST-läkare ges kontinuerligt handledning i form av stöd och vägledning med utgångspunkt i det individuella utbildningsprogrammet.
- Det finns en utsedd huvudansvarig handledare för varje ST-läkare.
- Varje ST-läkare har tillgång till en handledare för varje del av tjänstgöringen.
- Den huvudansvariga handledaren bedömer ST-läkarens kompetensutveckling kontinuerligt, med utgångspunkt i målbeskrivningen för specialiteten och det individuella utbildningsprogrammet.
- Det finns fastställda rutiner för bedömningar av ST-läkarens kompetens.
- Verksamheten har rutiner för hur den kontinuerliga bedömningen dokumenteras (För ST enligt 2015:8 är verksamhetschef ansvarig enligt ovan)

Allmänna råd

- ST-läkaren bör, utöver handledning, få fortlöpande instruktioner, samt återkoppling från de som har gett instruktionerna.
- Handledningen är inplanerad i den ordinarie tjänstgöringen för huvudansvarig handledare och ST-läkare.
- Den huvudansvariga handledaren tjänstgör vid det tjänstgöringsställe där ST-läkaren genomför sin huvudsakliga specialiseringstjänstgöring. Om så inte är fallet ska vårdgivaren på något annat sätt säkerställa att huvudhandledaren är tillgänglig för handledning och även i övrigt har förutsättningar att utföra sitt uppdrag.
- Varje handledare har genomgått handledarutbildning som tillgodoser kraven enligt föreskriften.
- Om det finns en risk för att en ST-läkare inte kommer att uppfylla kompetenskraven bör det leda till en åtgärdsplan. En åtgärdsplan bör omfatta justeringar i det individuella utbildningsprogrammet, förändringar i vårdgivarens utbildningsinsatser eller tydligare krav på ST-läkarens insatser.
- Ändamålsenliga metoder används för bedömningar av ST-läkarens kompetens.
- Verksamhetschefen eller motsvarande håller regelbundna utvecklingssamtal med ST-läkarna.

Kvalitetsindikator

- ST-läkarnas sidutbildning följs upp.

Gradering

- A. Socialstyrelsens föreskrifter följs. Övriga kvalitetsindikatorer är uppfyllda, men enstaka undantag kan förekomma.
- B. Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd följs.
- C. Socialstyrelsens föreskrifter följs. Allmänna råd följs i väsentliga delar men brister förekommer. Åtgärder rekommenderas.
- D. Brister har påvisats vad gäller följsamheten till Socialstyrelsens föreskrifter. Åtgärder krävs.

F Teoretisk utbildning

ST-läkarna erbjuds via Sahlgrenska Universitetssjukhus ortopedklinik månatliga ST-utbildningar vilka ger en heltäckande teoretisk utbildning utifrån målbeskrivningen.

Lokalt har man försökt bedriva specifik ST-utbildning vilket för närvarande är svårt att genomföra med få ST-läkare i tjänst. Kliniken har dock återkommande utbildningstillfällen för samtliga läkare.

ST-läkarna har schemalagd studietid.

Ett antal av ST-läkarna har deltagit och genomfört SOF:s självstudiekurs OrtoS.

ST-läkarna ges möjlighet att delta i extern utbildning i form av SK-kurser och liknande så att målbeskrivningen kan uppfyllas.

Kliniken har som ambition att ST-läkarna åtminstone vid ett tillfälle ska delta på Ortopedveckan eller Frakturdagarna.

Ett antal nyblivna specialister har genomfört Ortopedexamen och kliniken erbjuder en veckas inläsningstid inför denna.

Föreskrift

Den vårdgivare som tar emot läkare för specialiseringstjänstgöring ska ansvara för att det finns förutsättningar för att genomföra sådan tjänstgöring av hög och jämn kvalitet.

Vilket enligt SPUR-modellen innebär att:

- Teoretiska utbildningsmoment och kurser planeras in i enlighet med målbeskrivningen och individuella utbildningsprogrammet.
- ST-läkarna genomgår den utbildning som planerats i enlighet med målbeskrivningen och det individuella utbildningsprogrammet.

Allmänna råd

- Det individuella utbildningsprogrammet innehåller planerade interna utbildningsaktiviteter.
- Det individuella utbildningsprogrammet innehåller planerade externa utbildningsaktiviteter.
- Det individuella utbildningsprogrammet innehåller planerad tid för självstudier.

Kvalitetsindikator

- Den teoretiska interna utbildningen är systematiskt uppbyggd med koppling till Socialstyrelsens delmål.

Gradering

- A. Socialstyrelsens föreskrifter följs. Övriga kvalitetsindikatorer är uppfyllda, men enstaka undantag kan förekomma.
- C. Socialstyrelsens föreskrifter följs. Allmänna råd följs i väsentliga delar men brister förekommer. Åtgärder rekommenderas.
- D. Brister har påvisats vad gäller följsamheten till Socialstyrelsens föreskrifter. Åtgärder krävs.

G Medicinsk vetenskap och systematiskt kvalitets- och patientsäkerhetsarbete

ST-läkarna genomför ett kvalitetsarbete under handledning. De flesta gör också ett vetenskapligt arbete under ST-tiden medan en del har valt att använda sig av ett tidigare utfört arbete exempelvis från läkarutbildningen. Man har som plan att införa regelbundna journal clubs på kliniken vilket inte förekommer i nuläget. Inom ramen för den lokala sjukhusövergripande kursen STab samt vid de regionala utbildningstillfällena i Göteborg erbjuds kurser i vetenskaplig metodik.

Föreskrift

- ST-läkarens kompetens inom medicinsk vetenskap bedöms utifrån kunskap kring vetenskapliga metoder och forskningsetiska principer.
- ST-läkaren bedöms utifrån förmågan att kunna kritiskt granska och värdera vetenskaplig information, samt i sitt arbete ta ansvar för att omsätta och tillämpa denna kunskap.
- ST-läkaren deltar i systematiskt kvalitets- och patientsäkerhetsarbete i sådan utsträckning att förutsättningar för delmåluppfyllelse föreligger.
- Utbildning erbjuds för att uppnå ett medicinskt vetenskapligt syn- och förhållningssätt.
- Det finns goda förutsättningar för genomförande av ett skriftligt individuellt arbete enligt vetenskapliga principer.
- Det finns goda förutsättningar för att genomföra, dokumentera och redovisa ett kvalitetsarbete.

Allmänna råd

- ST-läkaren ges möjlighet till utbildning inom patientsäkerhetsarbete och systematiskt kvalitetsarbete.

Kvalitetsindikatorer

- Under det senaste året har av ST-läkare genomförda arbeten publicerats och/eller presenterats (av ST-läkaren) vid vetenskapliga/professionella sammankomster.
- Det finns tillgång till ett välfungerande doktorandprogram.
- Enheten har regelbundna möten där medarbetare diskuterar och kritiskt granskar vetenskaplig litteratur.

Gradering

- A. Socialstyrelsens föreskrifter följs. Övriga kvalitetsindikatorer är uppfyllda, men enstaka undantag kan förekomma.
- B. Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd följs.
- D. Brister har påvisats vad gäller följsamheten till Socialstyrelsens föreskrifter. Åtgärder krävs.

H Ledarskapskompetens och kommunikativ kompetens

ST-läkarna genomgår en övergripande lokal utbildning (STab) med flera moduler där delmål a och b täcks in. ST-läkarna handleder underläkare, AT-läkare och akutläkare på både avdelning och akutmottagningen.Handledning av läkarstudenter förekommer.

ST-läkarna är placerade som akutoperatör och förväntas då, i samarbete med bakjour, leda morgonrapport samt planera dagens operationsprogram vilket utgör en bra möjlighet att utveckla ledarskapskompetens.

Föreskrift

- ST-läkaren ges förutsättningar att kontinuerligt utveckla ledarskapskompetens i enlighet med målbeskrivningen.
- ST-läkaren bedöms kontinuerligt i medicinskt ledarskap och multiprofessionellt samarbete och återkoppling sker.
- ST-läkaren genomgår utbildning i hälso- och sjukvårdens förutsättningar i enlighet med målbeskrivning.
- ST-läkaren ges kontinuerlig handledning i kommunikativ kompetens.
- ST-läkarens kommunikativa kompetens bedöms fortlöpande och återkoppling sker.
- ST-läkaren bereds möjlighet att planera och genomföra undervisning.
- ST-läkarens kompetens i undervisning bedöms fortlöpande och återkoppling sker kontinuerligt.
- ST-läkaren bereds möjlighet att handleda medarbetare och studenter.
- ST-läkarens kompetens i handledning bedöms fortlöpande och återkoppling sker kontinuerligt.

Allmänna råd

- ST-läkaren bereds möjlighet att undervisa under handledning.
- ST-läkaren bereds möjlighet att själv handleda under handledning.
- ST-läkaren bereds möjlighet att delta i reflektion i grupp i enlighet med målbeskrivningen.

Kvalitetsindikatorer

- Det finns möjlighet att auskultera hos chefer och ledare inom organisationen.

Gradering

- A. Socialstyrelsens föreskrifter följs. Övriga kvalitetsindikatorer är uppfyllda, men enstaka undantag kan förekomma.
- B. Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd följs.
- C. Socialstyrelsens föreskrifter följs. Allmänna råd följs i väsentliga delar men brister förekommer. Åtgärder rekommenderas.
- D. Brister har påvisats vad gäller följsamheten till Socialstyrelsens föreskrifter. Åtgärder krävs.

